

Artskyddsutredning

Tavelsjö 6:43

Inför planläggning i Umeå kommun, Västerbottens län

SCORPION

Om dokumentet

Detta dokument redogör för artskyddsläget inför planläggning av Taveljö 6:43 i Umeå kommun, Västerbottens län.

Dokumentet ska fungera som underlag i den fortsatta processen.

Följande personer har medverkat i utredningen

Lisa Sandberg - projektledning, utredning och rapport. Ekolog med mångårig erfarenhet av naturvärdesinventeringar samt goda kunskaper om arter och artskydd.

Elias Rankka – inventering. Erfaren fältornitolog med mångårig vana av häckfågelinventeringar i norra Sverige.

Niklas Lindberg Alseryd - kvalitetsgranskning. Disputerad ekolog och senior konsult med mångårig erfarenhet av inventeringar och utredningsarbete samt expertis inom arter och artskydd.

Ecogain AB på uppdrag av Umeå kommun

Utredningen har genomförts: maj–oktober 2025

För bakgrundskartor i rapporten gäller © Lantmäteriet.

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	4
1.1	Om uppdraget.....	4
1.2	Avgränsning.....	4
1.3	Fastigheten.....	4
1.4	Kunskapsunderlag.....	6
2	Artskyddet.....	7
2.1	Förbuden i 4 § och 4a § artskyddsförordningen.....	7
2.2	Ecogains förhållningssätt till rättsläget avseende fåglar oktober 2025.....	8
3	Förekomst av fridlysta arter	9
3.1	Fåglar.....	9
3.2	Groddjur	13
4	Påverkan.....	14
5	Bedömningar ur ett artskyddsperspektiv	15
5.1	Artvisa bedömningar.....	15
6	Skyddsåtgärder	17
6.1	Artspecifika åtgärder	17
6.2	Livsmiljöer.....	19
6.3	Hydrologi.....	19
6.4	Tydlig information till alla entreprenörer.....	21
7	Slutsatser.....	21
8	Referenser	23
	Bilaga 1 – Artlistor.....	24

1 Inledning

1.1 Om uppdraget

Umeå kommun avser att planlägga Tavel sjö 6:43 med syftet att inom området skapa planmässiga förutsättningar för en ny förskola. Den aktuella fastigheten är cirka 17 500 kvadratmeter stor och förskolan inklusive gård kräver en tomtstorlek på cirka 9 200 kvadratmeter.

I denna utredning sammanställer vi kunskapen om ett antal fridlysta arter. Våra bedömningar och slutsatser utgår ifrån artskyddsförordningens bestämmelser. Artskyddsutredningen fokuserar på att ur ett strikt ekologiskt perspektiv beskriva den påverkan som uppstår för olika arter. Dessutom beskriver utredningen åtgärder som kan vidtas för att undvika, minimera och återställa denna påverkan.

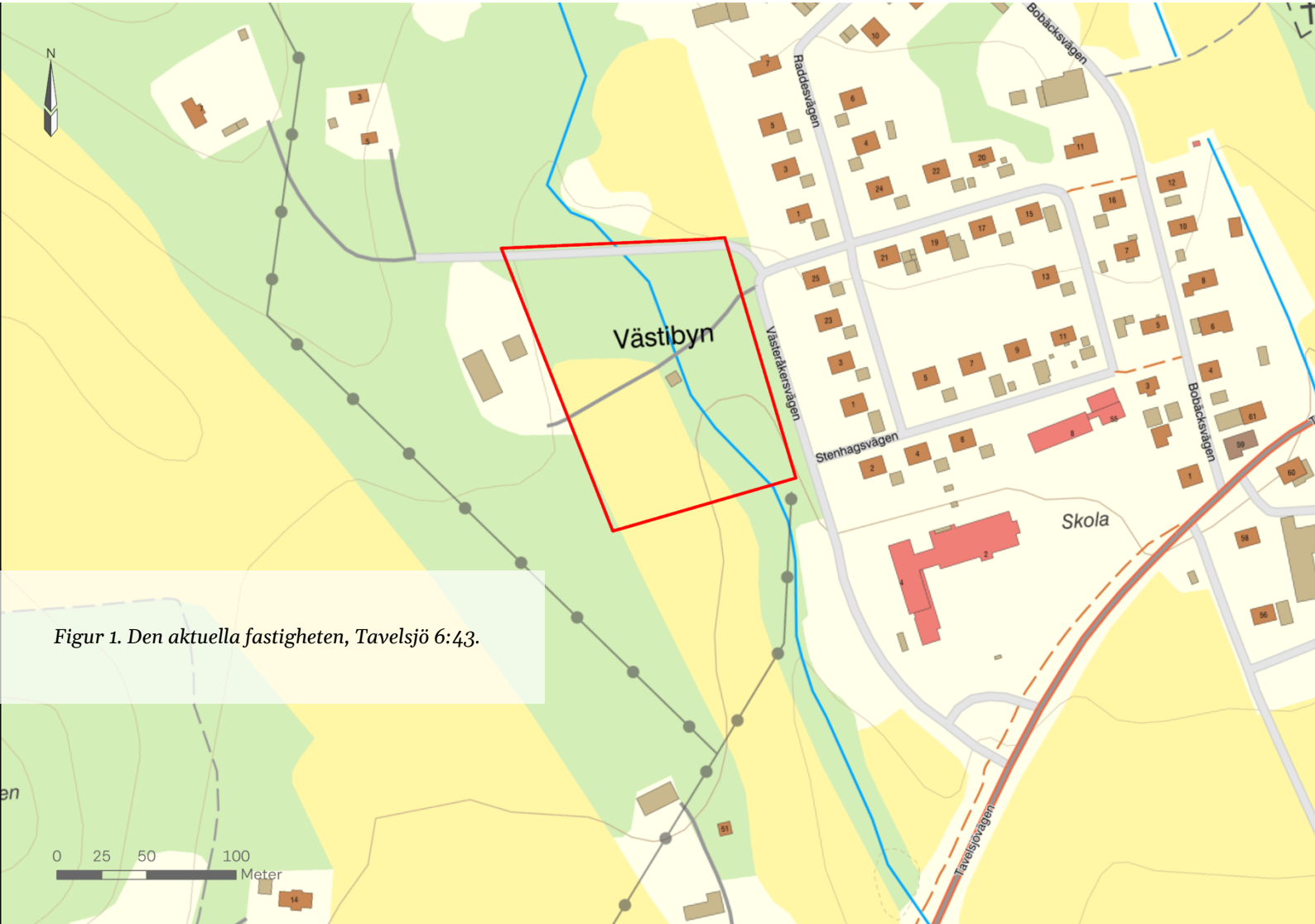
Dokumentet ska kunna användas som underlag till planhandlingarna.

1.2 Avgränsning

Denna utredning hanterar de arter som omfattas av artskyddsförordningen och som antingen sedan tidigare har rapporterats med fynd på eller nära fastigheten, eller observerats vid de inventeringar som gjorts (se 1.4 *Kunskapsunderlag*). Baserat på dessa fynd hanterar denna utredning fåglar, med särskilt fokus på storspov, tofsvipa, trana och hackspettar, samt åkergroda. De fridlysningsbestämmelser som berör dessa arter är artskyddsförordningens 4 § (fåglar) och 4 a § (åkergroda). Inga andra fridlysta arter har hittats på eller nära fastigheten vid inventeringarna.

1.3 Fastigheten

Fastigheten ligger i den västra delen av tätorten Tavel sjö i Umeå kommun och angränsar i öst mot ett villaområde där även Tavel sjö skola är belägen. Fastigheten utgörs, med undantag för en korsande grusväg, uteslutande av naturmark (se karta i figur 1). Drygt hälften utgörs av frisk till fuktig skogsmark med bland- och barrskog, där Sandgärdesbäcken rinner igenom. Bäckens översvämmas under delar av året och i närheten av bäcken är marken delvis blöt. Flera naturliga småvatten förekommer spritt. I fastighetens nordöstra del finns en liten igenväxningsmark med yngre lövskog på gammal jordbruksmark. De sydvästra delarna av fastigheten utgörs av delvis brukad och delvis igenväxande jordbruksmark på frisk mark. På fastigheten står även en mindre byggnad som verkar användas som någon typ av maskinhall.

Figur 1. Den aktuella fastigheten, Tavel sjö 6:43.

Jordbruksmarken sträcker sig utanför fastigheten ända till Taveljön, cirka 500 meter söderut, med undantag för den korsande Tavelsjövägen. Markerna mot de norra och östra delarna av Taveljön utgörs till stor del av jordbruksmarker där fastigheten utgör en liten del.

Vid den naturvärdesinventering som utfördes på fastigheten pekades två naturvärdesbiotoper ut – Sandgärdesbäcken (naturvärdesklass 3) och en igenväxningsmark med yngre lövskog (naturvärdesklass 4, se karta i figur 2). För en mer detaljerad beskrivning av områdets naturmiljöer hänvisas till naturvärdesinventeringen (AFRY 2025).

1.4 Kunskapsunderlag

Tidigare kända uppgifter om arter

Ecogain har utgått ifrån uppgifter om artfynd genom uttag av fynddata från ArtDatabanken (SLU Artdatabanken 2025c). Uttaget inkluderade fastigheten samt närmast omgivande 500 meter. Uttag gjordes av samtliga registrerade fridlysta arter, inklusive skyddade fynd, fram till den 28 april 2025. Kompletterande uppgifter om icke skyddade arter har inhämtats från Artportalen (SLU Artdatabanken 2025b).

Utförda inventeringar och utredningar

Ecogain har utfört en fältinventering med fokus på främst storspov, tofsvipa och trana. Inventeringen utfördes i de öppna delarna av fastigheten samt på närmast intilliggande jordbruksmarker, omfattande området cirka 300 meter söderut till Tavelsjövägen samt intilliggande jordbruksmark i väst inom cirka 200–400 meter från fastigheten. Vid inventeringen noterades även övriga observerade fågelarter och hackspettar eftersöktes i fastighetens beskogade partier. Tre fältbesök har gjorts mellan den 6 maj och 17 juni. En naturvärdesinventering har även gjorts på fastigheten under maj–juli 2025 (AFRY 2025).

2 Artskyddet

Artskyddsförordningen införlivar EU:s art- och habitatdirektiv ("livsmiljödirektivet") samt fågeldirektivet i svensk lagstiftning. Mark- och miljööverdomstolen har anfört att det vid en prövning gentemot artskyddsförordningen krävs underlag som ger en tillräckligt säker bedömning av risken för påverkan på fridlysta arter (MÖD 2013:13). Artskyddsutredningen utgör en del av ett sådant underlag.

Artskyddsförordningen

I artskyddsförordningen (2007:845) finns bestämmelser om fridlysning av vilda fåglar, andra djurarter samt av växtarter. Alla vilda fåglar omfattas av fridlysningsbestämmelserna. Till artskyddsförordningen hör två listor med arter, bilaga 1 och 2. Alla växt- och djurarter som är betecknade med bokstaven N eller n i förordningens bilaga 1, samt alla växt- och djurarter i bilaga 2 är fridlysta. För växtarter innebär fridlysningen något förenklat att man inte får plocka, gräva upp eller på annat sätt ta bort eller skada de fridlysta växterna.

2.1 Förbuden i 4 § och 4a § artskyddsförordningen

4 § artskyddsförordningen

Fridlysning av fåglar regleras i 4 § artskyddsförordningen (lydelse från 1 oktober 2022) genom att det är förbjudet att:

1. avsiktligt fånga eller döda vilda fåglar,
2. avsiktligt förstöra eller skada vilda fåglars bon eller ägg eller bortföra sådana fåglars bon,
3. samla in vilda fåglars ägg, även om de är tomma, och
4. avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningssperiod, om inte störningen saknar betydelse för att
 - a) bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredsställande nivå, särskilt utifrån ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov, eller
 - b) återupprätta populationen till den nivån.

4 a § artskyddsförordningen

Fridlysning av andra djur än fåglar regleras i 4a § artskyddsförordningen (lydelse från 1 oktober 2022) genom att det är förbjudet att, i fråga om sådana vilt levande djurarter som har markerats med N eller n i bilaga 1:

1. avsiktligt fånga eller döda djur,
2. avsiktligt störa djur, särskilt under djurens parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder,
3. avsiktligt förstöra eller samla in ägg i naturen, och
4. skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats.

Förbudet gäller alla levnadsstadier hos djuren.

Genom att föreskriva skyddsåtgärder i form av att till exempel undanta vissa områden från exploatering och att inrätta buffertzoner, kan konflikt med förbuden i 4 § eller 4 a § artskyddsförordningen undvikas. Om skyddsåtgärder inte går att föreskriva för att undvika konflikt med 4 § eller 4 a §, krävs det dispens enligt 14 § artskyddsförordningen.

2.2 Ecogains förhållningssätt till rättsläget avseende fåglar oktober 2025

Samtliga vilda fågelarter är skyddade enligt 4 § artskyddsförordningen. Vad avser 4 § punkt 4 (om störning) är dock fågelarter som i utgångsläget inte har en tillfredsställande populationsnivå i dagsläget av särskild vikt att utreda.

Utifrån förordningsmotivet utfärdat den 16 juni 2022 har vi gjort tolkningen att till sådana arter ska föras alla arter som är upptagna på den svenska rödlistan (se faktaruta nedan) samt arter som är utpekade i bilaga 1 till EU:s fågeldirektiv. Dessa benämner vi med samlingsnamnet *utpekade arter*. Rödlistade arter markeras i rapporten med rödlistebeteckningen (CR, EN, VU eller NT) upphöjt efter artnamnet och arter som är utpekade i bilaga 1 till EU:s fågeldirektiv markeras med FD1 upphöjt efter artnamnet.

Rödlistan

Artskyddsförordningen ska inte förväxlas med rödlistan. Rödlistan är en redovisning av arters relativa risk att dö ut från det område som rödlistan avser, i vårt fall Sverige. Även vanliga arter kan bli rödlistade om deras populationer befinner sig i kraftig minskning. Att en art är rödlistad innebär inte automatiskt att den omfattas av något lagligt skydd.

Rödlistan är uppdelad i sex olika kategorier, var och en med sin ofta använda förkortning: kunskapsbrist (DD), nationellt utdöd (RE), nära hotad (NT), sårbar (VU), starkt hotad (EN) och akut hotad (CR). Arter i de tre sistnämnda kategorierna kallas med en gemensam term för hotade arter.

Den svenska rödlistan tas fram av ArtDatabanken enligt internationella kriterier och revideras regelbundet. Den senaste rödlistan publicerades 2020.

Rödlistan innebär i sig inget juridiskt skydd. Däremot är listan ett viktigt hjälpmedel för att göra naturvårdsprioriteringar, i arbetet med att nå Sveriges miljömål, däribland "Ett rikt växt- och djurliv".

3 Förekomst av fridlysta arter

3.1 Fåglar

Av de fågelarter som enligt tidigare svensk praxis ska prioriteras i artskyddssammanhang har minst ett fynd av följande arter gjorts inom fastigheten: björktrast^{NT}, grönfink^{EN}, gulsparv^{NT}, kråka^{NT}, rosenfink^{NT}, rödvingetrast^{NT}, svartvit flugsnappare^{NT} och talltita^{NT}. Även sång av storspov^{EN} hördes antingen på fastigheten eller i dess närhet vid naturvärdesinventeringen (AFRY 2025).

Inom 250 meter från fastigheten har observationer dessutom gjorts av drillsnäppa^{NT} och häckande storspov. Vid Taveljö förskola, cirka 70 meter sydöst om fastigheten, har ett antal fågelarter rapporterats med 193 meters noggrannhet, vilket innebär att de kan ha observerats inom fastigheten. Av dessa har följande observerats med häckningskriterier och under häckningstid inom de senaste 25 åren: björktrast^{NT}, hussvala^{VU}, rosenfink^{NT}, storspov^{EN}, sävsparv^{NT}, tornseglare^{EN} och vaktel^{NT} (Artdatabanken 2025).

Storspov

Inga observationer av storspov finns sedan tidigare rapporterade från fastigheten och arten observerades inte heller på fastigheten vid fågelinventeringen. Vid naturvärdesinventeringen på fastigheten hördes dock storspov från antingen fastigheten eller dess närhet (9 maj 2025). Vid fågelinventeringen på fastigheten och närliggande öppna marker observerades ett storspovspar i en större sänka på åkermark sydväst om fastigheten, på ett avstånd om knappt 250 meter (se karta i figur 2). Mellan denna åkermark och fastigheten finns ett skogsparti som är knappt 100 meter brett. Paret observerades på samma plats vid alla tre fältbesök och kunde med största sannolikhet konstateras häcka framgångsrikt där.

Vid det första fältbesöket observerades ytterligare ett storspovspar på åkermarken cirka 200 meter söder om fastigheten samt två ensamma storspovar som befann sig i samma område en kort stund innan de flög söderut mot vägen (se karta i figur 2). Då inga fler observationer av storspovarna gjordes vid något av de andra besöken bedöms dessa sannolikt ha rört sig om rastande eller födosökande individer som befann sig där tillfälligt.

Sedan tidigare finns en observation av ett storspovspar med häckningskriterier rapporterad (med 193 meters noggrannhet, år 2007) vid Tavel sjö skola, cirka 70 meter sydöst om fastigheten. Fem observationer av 2–5 par med häckningskriterier har även rapporterats (år 2004–2006) vid Tavel sjö återvinningscentral, cirka 400 meter sydöst om fastigheten. Inom 500 meter från fastigheten finns ett stort antal rapporterade observationer av storspov. Av dessa är dock cirka hälften rapporterade med drygt 5000 meters noggrannhet. Många av observationerna rör rastande storspovar varav en del med upp till totalt 270 individer. Av kommentarer går att utläsa att många av observationerna har gjorts på åkrarna vid Tavel sjö återvinningscentral (söder om Tavel sjö vägen), Tavel sjö kyrka, Sand, Näset–Avan samt på Tavel sjöns is under våren (se karta i figur 1). Flera av dessa områden har även många observationer av arten som rapporterats med större noggrannhet. Såväl rastande som häckande storspov finns rapporterad på åkermark runt hela Tavel sjön samt norr om den närliggande sjön Trehörningen.

Tofvipa

Inga observationer av tofvipa^{VU} finns sedan tidigare rapporterade från fastigheten. Vid inventeringarna gjordes inte heller några observationer av arten på eller nära fastigheten.

En observation av två rastande tofsvipor har rapporterats (med 193 meters noggrannhet, år 2012) vid Tavel sjö skola, cirka 70 meter sydöst om

fastigheten. Tre observationer av tofsvipa med häckningskriterier har rapporterats (år 2005–2014) vid Tavel sjö återvinningscentral, cirka 400 meter sydöst om fastigheten. Dessutom finns flera observationer av rastande tofsvipor från samma plats. Inom 500 meter från fastigheten finns flera rapporterade observationer av arten (år 2003–2022). Dessa är dock rapporterade med drygt 5000 meters noggrannhet. Av dessa är fem rapporterade med häckningskriterier, med 1–11 individer per observation. Av kommentarer går att utläsa att några av observationerna gjorts i västra Tavel sjö, östra Tavel sjö, åkrarna vid Avan samt på isen vid kyrkan. Ett stort antal observationer av arten (såväl rastande som häckande) har rapporterats från åkermark vid Sand, cirka 1,5 kilometer sydväst om fastigheten, samt några spridda observationer vid åkermarker mellan Sand och Tavel sjö (se karta i figur 1). Många observationer har även rapporterats från flera andra platser på åkermarker kring Tavel sjön, såsom Näset-Avan, Signilsbäck, Långviksvallen och Långviken.

Trana

Inga observationer av trana^{FD1} finns sedan tidigare rapporterade från fastigheten. Vid inventeringarna gjordes inte heller några observationer av arten på eller nära fastigheten.

En observation av ett par tranor (minst två, lockläte, övriga läten) har rapporterats (med 193 meters noggrannhet, år 2006) vid Tavel sjö skola, cirka 70 meter sydöst om fastigheten. Två rastande tranor har också rapporterats vid Tavel sjö återvinningscentral, cirka 400 meter sydöst om fastigheten. Flera, framför allt rastande, tranor har rapporterats från åkermark vid Sand och vid Näset-Avan (se karta i figur 1). Troliga eller säkra häckningar finns rapporterade från åkermarker kring Avan och från Iltjärnen, belägna cirka 1,7–3 kilometer öster om fastigheten. Många spridda observationer av arten finns rapporterade från såväl skogs- som jordbruksmark i det omgivande landskapet. Tranan häckar i regel inte på jordbruksmark utan lägger sitt bo i anslutning till någon våtmark eller sjökant.

Hackspettar

Inga observationer av utpekade hackspettsarter finns sedan tidigare rapporterade från fastigheten. Vid inventeringarna gjordes inte heller några observationer av utpekade hackspettsarter på eller nära fastigheten. Större hackspett observerades dock dels i skogsmark på fastigheten och dels vid Sandgärdesbäcken 75 meter söder om fastigheten men det kan ha rört sig om enbart födosök. Inom 500 meter från fastigheten har gråspett^{FD1}, mindre hackspett^{NT}, spillkråka^{NT, FD1} och tretåig hackspett^{NT, FD1} rapporterats, men alla observationer utom en (av spillkråka) har gjorts med drygt 5000 meters

noggrannhet. Spillkråka och gråspett har flera observationer i det omgivande landskapet kring Tavel sjö medan mindre hackspett och tretåig hackspett har rapporterats enstaka gånger.

Övriga fågelarter

Vid inventeringarna observerades följande övriga utpekade fågelarter inom fastigheten: björktrast^{NT}, grönfink^{EN}, gulsparv^{NT}, kråka^{NT}, rosenfink^{NT}, rödvingetrast^{NT}, svartvit flugsnappare^{NT} och talltita^{NT}. Gulsparv och kråka är främst knutna till öppen mark, rosenfink till halvöppna, ofta buskrika och fuktiga marker, medan rödvingetrast, svartvit flugsnappare och talltita häckar i skogsmark. Björktrast och grönfink förekommer i många olika typer av miljöer. Björktrast, svartvit flugsnappare och talltita observerades vid naturvärdesinventeringen bland annat i en lövdunge/igenväxningsmark som avgränsades som en naturvärdesbiotop med klass 4 (se karta i figur 2).

Drillsnäppa^{NT} observerades med ett par cirka 170 meter söder om fastigheten, vid Sandgärdesbäcken. De sågs dock bara vid ett av fältbesöken så det är mindre troligt att de häckade här. Dessutom observerades vid inventeringarna följande mer allmänna, ej utpekade, fågelarter på fastigheten: bergfink, bofink, domherre, grönsiska, järnsparv, lövsångare, nötväcka, skogssnäppa, steglits, svarthätta, sädesärta, talgoxe och trädkrypare. Steglits och nötväcka uppskattas enligt Ottosson med flera (2012) förekomma i länet med enbart ett respektive 20 par men dessa siffror är idag inaktuella. Ingen nyare officiell källa över populationsuppskattningar för länet finns publicerad ännu men vår bedömning är att båda arter idag sannolikt förekommer med hundratals par i länet och vad gäller nötväcka många hundra par. Steglits är för närvarande även en av de starkast ökande fågelarterna i landet.

Utöver ovan nämnda arter har hussvala^{VU}, sävsparv^{NT}, tornseglare^{EN} och vaktel^{NT} rapporterats med häckningskriterier och under häckningstid i fastighetens närhet (se avsnitt 3.1 Fåglar). Vaktel uppskattas enligt Ottosson med flera (2012) förekomma i länet med enbart sju par, vilket är en uppskattning som står sig även idag. Arten förekommer i öppna kulturmiljöer som åkrar eller ängar med högt fältskikt på torr till frisk jord och uppträder i Sverige främst i slättbygderna. Den förekommer i Sverige mest utbrett i de södra och mellersta delarna av landet men uppträder även regelbundet längs Norrlandskusten. Den förekommer årligen i Västerbotten men i små antal och verkar inte vara återkommande på några lokaler annat än på Umedeltats slätter (Röbäck, Degernäs, Stöcke). Den hörs här och där i slättbygderna i övriga delar av länet men verkar inte återkomma till samma lokaler mellan år. Observationen av vaktel vid Tavel sjö förskola (från 2018, spel/sång) är den enda som rapporterats av arten i Tavel sjö och det är sannolikt att förekomsten var tillfällig.

3.2 Groddjur

Vid naturvärdesinventeringen hittades rom eller yngel av åkergroda på tre platser i småvatten på fastigheten (se karta i figur 2):

- ID 1: Småvatten med en area på cirka 5 kvadratmeter, och ett djup på cirka 10 centimeter, i gles barrskog i fastighetens västra del. Yngel konstaterades i juni.
- ID 2: Småvatten med en area på cirka 55 kvadratmeter och ett djup på cirka 10–20 centimeter, i lövskog strax väster om Sandgärdesbäcken/strax norr om grusvägen som korsar fastigheten. Yngel konstaterades i juni.
- ID 3: Småvatten med en area på cirka 37 kvadratmeter och ett djup på cirka 20 centimeter, i lövskog i den nordvästra delen av fastigheten nära en grusväg. Yngel konstaterades i juni.

Ytterligare fyra naturliga småvatten, men utan fynd av groddjur, pekades vid naturvärdesinventeringen ut som potentiella fortplantningsområden för grodor. Dessa fyra småvatten bedöms utifrån inventeringsdata och foton vara små/smala och grunda jämfört med ID 2 och 3 och bedöms ha högre risk än dessa att torka upp innan grodornas larvutveckling är fullbordad. ID 1 var däremot också litet och relativt grunt, med större risk för uttorkning senare under säsongen. Det konstaterades dock fortfarande hålla vatten vid fältbesök i juni. För mer ingående beskrivningar hänvisas till AFRY 2025.

Sandgärdesbäcken och fuktigare skogsmark närmast denna har troligen också betydelse för arten, både som potentiella fortplantningsområden och viloplats. Viloplats skulle förutom i småvatten och bäckmiljön även kunna finnas i eventuella stenrösen eller i/under samlingar av död ved på eller i närheten av fastigheten. I denna del av landet sker dock övervintring sannolikt huvudsakligen i vatten (Andrén 2024).

Åkergroda klassas som livskraftig (LC) enligt SLU Artdatabanken. Arten förekommer i hela landet utom fjällkedjan och har rapporterats med spridda fynd i större delen av länet. I det närmast omgivande landskapet finns ett flertal bäckar med intilliggande fuktiga marker som åtminstone delvis ligger i skogsmark (Skogsstyrelsen 2025), alltså miljöer som sannolikt är liknande dem som finns på fastigheten. Många diken förekommer spritt i omgivningarna och även dessa kan, då de håller vatten under en stor del av vår och sommar, utgöra lämpliga lekplatser för arten. Vi bedömer det därför som troligt att åkergroda förekommer spritt i det omgivande landskapet och att arten har en lokalt gynnsam bevarandestatus.

4 Påverkan

Anläggandet av en förskola inklusive gård på fastigheten Tavelstö 6:43 innebär att en del naturmiljöer försvinner. Det skulle kunna innebära en påverkan på fåglar på så vis att vissa häcknings- och födosöksmiljöer förstörs.

Anläggningsarbetet kan även leda till att intilliggande naturmiljöer förändras. När skog avverkas kan det innebära ett förändrat lokalklimat och förändrat ljusinsläpp i intilliggande naturmiljöer. Det kan för vissa fågelarter också leda till att kvaliteten på häckningsmiljöerna försämras, även utanför det område där träden avverkas. För åkergröda skulle anläggandet kunna innebära att fortplantningsmiljöer och eventuella viloplatsers skadas eller förstörs, om inte hänsyn till dessa miljöer tas. Markarbeten och fordonsrörelser i anslutning till fortplantningsmiljöer för grodor kan medföra att ägg, yngel eller vuxna grodor skadas eller dödas. Om åtgärder utförs i eller i närheten av Sandgärdesbäcken kan påverkan ske på vattenflöde och vattenkvalitet nedströms platsen där åtgärden görs.

Att naturmiljöer som utgör livsmiljöer för arter försvinner eller förändras innebär inte bara att arternas livsutrymme minskar på den aktuella platsen. Det kan också innebära att kvarvarande livsmiljöer fragmenteras och att deras konnektivitet därmed påverkas negativt. Då det aktuella området som skulle påverkas av anläggandet av en förskola är litet och det omgivande landskapet till större delen utgörs av naturmiljöer liknande dem på fastigheten bedöms det dock inte som sannolikt att arters konnektivitet på något betydande sätt skulle påverkas.

Anläggandet av en förskola medför potentiellt störningar i form av ljud, ljus, rörelser och mänsklig aktivitet. Denna typ av störning medför att fåglar kan undvika området och det i sin tur kan medföra bortfall av födosöksområden. Störningen är störst under anläggningsfasen, men även efteråt när förskolan tagits i bruk kan fåglar störas. Fastighetens läge intill ett villaområde och nuvarande förskola innebär dock att störningar redan förekommer i närområdet. Den ökning av störningar som anläggandet av en förskola på fastigheten skulle orsaka bedöms i första hand vara begränsad till fastigheten och dess omedelbara närhet.

5 Bedömningar ur ett artskyddsperspektiv

5.1 Artvisa bedömningar

Fåglar

Samtliga fåglar omfattas av förbuden i artskyddsförordningens 4 §.

Storspov

Varken resultaten av inventeringarna eller tidigare observationer tyder på att storspov häckar på fastigheten eller regelbundet använder jordbruksmarkerna på eller i anslutning till fastigheten för födosök eller rastning. Enstaka häckningar verkar förekomma på jordbruksmarker i fastighetens närhet men då åkern som fastigheten ligger på är smal och inramad av skogspartier bedöms den inte vara särskilt intressant som häckmiljö för storspov, som generellt föredrar att häcka på mer öppna marker. Den häckning som observerades vid fågelinventeringen, cirka 250 meter sydväst om fastigheten, ligger på mer öppen åkermark. Då ett knappt 100 meter brett skogsparti ligger emellan fastigheten och häckningsplatsen bedöms platsen för häckningen inte som känslig för störningar från anläggandet av en förskola på fastigheten (se karta i figur 2). Enstaka storspovar har observerats tillfälligt uppehålla söder om fastigheten, på samma jordbruksmark som denna. Det bedöms som troligt att storspovar ibland födosöker eller rastar i närheten av fastigheten, dock inte i samma utsträckning som rapporterats från åkermarkerna vid Tavelnsjö återvinningscentral, Tavelnsjö Kyrka, Sand och Näset–Avan.

Sammantaget bedöms fastigheten och jordbruksmarken nära denna inte utgöra någon viktig lokal för storspov. Då denna jordbruksmark redan ligger i närheten av bostäder, förskola och bilväg bedöms inte heller anläggandet av en förskola på fastigheten på ett betydande sätt öka störningarna i området för arten. Vår bedömning är att den planerade verksamheten inte påverkar bibehållandet av tillfredställande populationsnivåer för storspov, eller återupprättandet av desamma.

Tofsvipa

Varken resultaten av inventeringarna eller tidigare observationer tyder på att tofsvipa häckar på eller i närheten av fastigheten eller regelbundet använder jordbruksmarker i dessa områden för födosök eller rastning. Det är möjligt att tofsvipa ibland födosöker eller rastar på jordbruksmark i fastighetens närhet,

dock inte i samma utsträckning som rapporterats från jordbruksmarker vid Sand, Tavel sjö återvinningscentral och flera andra jordbruksmarker kring Tavel sjön.

Sammantaget bedöms fastigheten och jordbruksmarken nära denna inte utgöra någon viktig lokal för tofsvipa. Då denna jordbruksmark redan ligger i närheten av bostäder, förskola och bilväg bedöms inte heller anläggandet av en förskola på fastigheten på ett betydande sätt öka störningarna i området för arten. Vår bedömning är att den planerade verksamheten inte påverkar bibehållandet av tillfredställande populationsnivåer för tofsvipa, eller återupprättandet av desamma.

Trana

Varken resultaten av inventeringarna eller tidigare observationer tyder på att trana häckar på eller i närheten av fastigheten eller regelbundet använder jordbruksmarkerna i dessa områden för födosök eller rastning. Utifrån tidigare observationer (Artportalen 2025) dras slutsatsen att tranor ibland rastar på större åkermarker kring Tavel sjö. Vår bedömning är att den planerade verksamheten inte påverkar bibehållandet av tillfredställande populationsnivåer för trana, eller återupprättandet av desamma.

Hackspettar

Inga utpekade hackspettsarter häckar på fastigheten och inga observationer har heller gjorts av utpekade hackspettsarter i fastighetens närhet. Två observationer har gjorts av större hackspett på respektive i närheten av fastigheten men det kan ha rört sig om enbart födosök. Arten är mycket vanlig och har en talrik population regionalt och nationellt. Sammantaget är vår bedömning att den planerade verksamheten inte påverkar bibehållandet av tillfredställande populationsnivåer för hackspettar, eller återupprättandet av desamma.

Övriga fågelarter

All exploatering i skogsmark, oavsett var den sker, innebär att fågelrevir försvinner eller påverkas negativt. Vid fastigheten Tavel sjö 6:43 drabbar detta ett mindre antal individer av mestadels mycket vanliga fågelarter som har en vid utbredning i stora delar av landet samt talrika populationer regionalt och nationellt (se tabell 1 i Bilaga 1). Fastigheten bedöms inte ha tätare, talrikare eller livskraftigare populationer av övriga utpekade och ej utpekade fågelarter än omgivande landskap.

Den påverkan som kan förväntas är förlust av lämpliga livsmiljöer genom att natur exploateras. Mot bakgrund av åtagna skyddsåtgärder (se kapitel 5) samt att området på fastigheten är förhållandevis litet, ligger nära bebyggelse och

omges av större naturområden med liknande naturmiljöer som på fastigheten, bedömer vi att uppkomna störningar inte påverkar bibehållandet av någon utpekad fågelarts tillfredsställande populationsnivå, eller återupprättandet av denna.

Åkergroda

Åkergroda omfattas av förbuden i artskyddsförordningens 4 a §.

Åkergroda är relativt vanligt förekommande i landskapet som helhet. Lekvatten för arten finns på fastigheten i de utpekade småvattnen. Samma miljöer samt bäckmiljön vid Sandgärdesbäcken kan även utgöra viloplats för arten, liksom eventuella förekomster av stenrösen och samlingar av död ved. Tätheten av åkergroda bedöms dock sannolikt inte vara högre än i omgivande landskap då lämpliga vattenmiljöer ser ut att förekomma i liknande omfattning även utanför fastigheten.

Vi bedömer att skyddsåtgärder för arten krävs för att inte komma i konflikt med artskyddsförordningen och för att inte riskera lokal påverkan på artens bevarandestatus. Givet att de föreslagna förebyggande skyddsåtgärderna vidtas (se kapitel 6) bedömer vi att den planerade anläggningen minimerar risken för negativ påverkan på viktiga livsmiljöer för åkergroda. Åtgärderna minimerar också risken att ägg, yngel eller vuxna grodor skadas eller dödas. Verksamheten bedöms på så sätt inte påverka den kontinuerliga ekologiska funktionaliteten för arten.

Verksamheten bedöms sannolikt medföra ianspråktagande av födosöksområden för vissa individer. Ianspråktagandet är dock så begränsat att det inte väntas leda till påverkan på den lokala bevarandestatusen för arten.

6 Skyddsåtgärder

Resultatet från inventeringarna på och i närheten av fastigheten visar att det för att undvika konflikt med artskyddsförordningen behövs artspecifika skyddsåtgärder för åkergroda samt en generell skyddsåtgärd för fåglar.

6.1 Artspecifika åtgärder

Fåglar

Utifrån resultatet av inventeringarna på och kring fastigheten bedöms det inte finnas behov av några artspecifika åtgärder för fåglar.

För att minimera risk för konflikt med 4 § punkt 2 artskyddsförordningen, det vill säga förbudet mot att avsiktligt förstöra/skada vilda fåglars bon eller ägg, ska avverkningar undvikas inom fåglarnas häckningsperiod 15 mars–31 juli.

Åkergroda

Förekomster av fortplantnings- och uppväxtområden för åkergroda har pekats ut som värdeelement vid den utförda naturvärdesinventeringen. Totalt har sju småvatten pekats ut, varav rom/grodyngel hittats i tre (se karta i figur 2). Det bedöms som sannolikt att miljöerna i och kring Sandgärdesbäcken också har betydelse för arten.

I första hand bör negativ påverkan på de befintliga småvattnen undvikas och i så fall ska skogsmarken närmast bäcken och småvatten tydligt märkas upp och lämnas intakta (se precisering under rubrikerna 6.2 *Livsmiljöer* och 6.3 *Hydrologi* nedan). I andra hand kan nya småvatten anläggas på fastigheten för att ersätta småvatten som skadas eller förstörs. För att förebygga att fortplantningsområden eller viloplats för åkergroda förlorar sin kontinuerliga ekologiska funktion behöver man då säkra att populationen har kontinuerlig tillgång till en lika bra eller bättre livsmiljö. Det innebär att nya småvatten ska vara minst lika många och av minst lika bra kvalitet som de som skadas eller förstörs samt att de nya småvattnen ska anläggas och fungera som livsmiljöer innan de gamla förlorar sin funktionalitet. Två närliggande mindre småvatten kan dock ersättas med ett nytt småvatten av högre kvalitet och med större areal än de två befintliga sammantaget har. De nya småvattnen behöver även följas upp för att säkerställa att skyddsåtgärden fungerar. Inventering ska därför göras av groddjur i alla vattenmiljöer på fastigheten, och av status på nyanlagda småvatten, under de första åren efter att småvattnen anlagts.

Åkergroda leker i de flesta typer av vatten förutsatt att det är grunt och stillastående (Naturvårdsverket 2009). Nya småvatten ska dock hålla vatten minst under åkerrodans lek- och uppväxtperiod (april–augusti).

Lokaliseringen bör vara i ett soligt läge med relativt öppen mark med vegetation omkring, men några träd och buskar som ger skugga i en del av vattnet går bra. Småvattnet ska vara tillräckligt stort för att inte torka ut under sommaren, med en area på minst cirka 30 kvadratmeter. Det är bra om det utöver grunt vatten även finns ett djupare parti som är cirka 1,5–2 meter djupt så att där alltid finns vatten och där grodor har möjlighet att övervintra. Småvattnets kanter ska vara sluttande så att grodorna lätt kan vandra in i och ut ur vattnet. Det är viktigt att fisk eller skaldjur inte introduceras i vattnet.

Eventuell exploatering av befintliga småvatten behöver ske utanför åkerrodans lek och uppväxtperiod, liksom utanför perioden för artens vinterdvala. Den lämpligaste tiden på året i denna del av landet bör därför vara

under den senare delen av augusti och under september (Naturvårdsverket 2009).

Eventuella förekomster av stenrösen och samlingar av död ved ska bevaras så långt möjligt, och i samråd med ekologisk expertis. På så sätt undviks påverkan på potentiella viloplats för åkergroda.

Markarbeten och fordonstrafik bör också undvikas i anslutning till fortplantningsmiljöer för grodor under deras lek- och uppväxtperiod, det vill säga 15 april – 31 juli. Detta för att minimera risken att ägg, yngel och vuxna grodor ska skadas eller dödas. Eftersom de identifierade småvattnen ligger spridda i de skogsklädda delarna av fastigheten och det är troligt att groddjur rör sig mellan dessa bör alla skogsklädda delar av fastigheten omfattas av denna åtgärd, liksom åkermark inom cirka 50 meter från utpekade småvatten.

6.2 Livsmiljöer

Sandgärdesbäcken bör undantas från all form av exploatering. Undantag gäller dock för sådana åtgärder som kan antas medföra en förbättring av vattendragets ekologiska status. Skogsavverkning och röjning bör i möjligaste mån undvikas i anslutning till bäcken för att bibehålla funktionella kantzoner. På så sätt kommer livsmiljöer av betydelse för såväl åkergroda som en del av områdets fåglar att sparas. Därigenom kan arterna leva kvar på fastigheten vid sidan av en förskoleanläggning, även om det inte kan uteslutas att enstaka individer av arterna påverkas negativt.

6.3 Hydrologi

Försiktighetsåtgärder bör vidtas för att undvika hydrologisk påverkan på alla blöta marker. Det gäller både blöta marker som bedömts ha ett högre naturvärde, det vill säga är utpekade som naturvärdesbiotoper eller värdeelement i form av småvatten (se karta i figur 2), och de som har ett lägre naturvärde. Dessa försiktighetsåtgärder omfattar både en detaljerad planering av anläggningar och vägar samt att rätt teknik och kunskap finns vid genomförandet. Undantag gäller för eventuella småvatten som exploateras om dessa ersätts genom att nya småvatten anläggs enligt beskrivningen under rubriken *6.1 Artspecifika åtgärder*.

Vid risk för grumling i vattendrag bör sedimentfällor anläggas, exempelvis genom att lägga ut halmbalar i vattendraget. Diken bör anläggas så att vatten avleds på fast mark för naturlig filtrering, alternativt avslutas de med en grop där partiklar hinner sjunka till botten innan vattnet leds ut i vattendrag.

- Fastighetsgräns
- Storspov
- Småvatten
- Naturvärdesbiotoper
- Klass 3
- Klass 4

Figur 2. Storspovsobservationer från fågelinventeringen samt småvatten (värdeelement) och naturvärdesbiotoper från naturvärdesinventeringen. I numrerade småvatten har fynd av åkergröda gjorts (ID 1–3).

0 25 50 100 Meter

Genom att implementera ovan nämnda försiktighetsåtgärder undviks skada på fortplantningsområden och viloplats för åkergroda och fågelarter som är knutna till blötare miljöer.

6.4 Tydlig information till alla entreprenörer

För att säkerställa att skyddsåtgärder faktiskt efterlevs bör tydlig information lämnas om artskyddet till alla som arbetar i uppdraget, tjänstemän såväl som entreprenörer. Inför de olika anläggningsfaserna bör gällande tillstånd, villkor samt försiktighetsåtgärder gås igenom för de personer som behöver ta del av informationen. Vi rekommenderar vidare att en miljöåtgärdsplan tas fram inför anläggningsfasen.

7 Slutsatser

Kunskapsläget av förekommande arter

Kunskapsläget är gott vad gäller förekomster av storspov, tofsvipa och trana på och nära fastigheten, samt förekomster av hackspettar, övriga fågelarter, åkergroda och ingående naturmiljöer på fastigheten. Underlaget är därmed tillräckligt för att göra säkra bedömningar kring dessa arter.

I det berörda området bedöms varken storspov, tofsvipa, trana eller utpekade hackspettsarter förekomma regelbundet, däremot hyser området ett för denna del av landet väntat antal fridlysta fågelarter. På fastigheten finns också åkergroda.

Påverkan

Störst påverkan på fridlysta arter bedömer vi kan komma att uppstå genom förluster av livsmiljöer från markanspråk samt avverkningar, markarbeten och fordonstrafik i samband med anläggningsfasen. Genom skyddsåtgärder kan dock en stor del av påverkan undvikas eller minimeras.

Skyddsåtgärder

Skyddsåtgärder som vi bedömer är nödvändiga att vidta är att:

- undvika avverkningar under häckningstid för fåglar (15 mars–31 juli) för att minimera risk för konflikt med 4 § p. 2 artskyddsförordningen, det vill säga förbudet mot att avsiktligt förstöra/skada vilda fåglars bon eller ägg.
- undvika påverkan på befintliga småvatten som pekats ut som värdeelement eller ersätta småvatten som kommer att exploateras genom

att anlägga nya småvatten enligt beskrivning under rubriken 6.1
Artspecifika åtgärder.

- utföra eventuell exploatering av befintliga småvatten (om dessa ska ersättas med anläggning av nya) enbart under den senare delen av augusti och under september.
- i möjligaste mån undvika byggnation eller avverkning i anslutning till vattendrag.
- undvika markarbeten och fordonstrafik i anslutning till fortplantningsmiljöer för grodor 15 april–31 juli (alla skogsklädda delar av fastigheten samt åkermark inom cirka 50 meter från utpekade småvatten).
- så långt som möjligt bevara eventuella förekomster av stenrösen och samlingar av död ved. Görs i samråd med ekologisk expertis.
- undvika hydrologisk påverkan på vattendrag, våtmarker och sumpskogar.
- förhindra grumling i eller utsläpp till närliggande vattenmiljöer.
- informera alla entreprenörer och ta fram en miljöåtgärdsplan.

Effekter

Med vidtagna skyddsåtgärder bedöms effekterna för de aktuella fridlysta arterna generellt bli små. Risk för att enstaka individer av fåglar och grodor kan komma att störas, skadas eller dödas föreligger dock. Denna slutsats gäller för all markomvandlande verksamhet som sker i naturmiljöer.

Vi bedömer att med vidtagna skyddsåtgärder kommer i inget fall de negativa effekterna på fåglar eller åkergroda bli långsiktigt mätbara på populationsnivå och de kommer inte att kunna försämra någon av populationernas status eller utgöra hinder för att återupprätta populationsnivån till en tillfredsställande nivå, varken i ett lokalt, regionalt eller nationellt perspektiv.

8 Referenser

Litteratur och rapporter

AFRY 2025: Naturvärdesinventering på fältnivå för Tavelstö 6:43, Umeå kommun

Andrén, C. 2024: Grod- och kräldjur – våra svenska arter och deras bevarande. Naturcentrum

Naturvårdsverket 2009: Handbok för artskyddsförordningen. Del 1 – Fridlysning och dispenser

Ottosson, U., Ottvall, R., Elmberg, J., Green, M., Gustafsson, R., Haas, F., Holmqvist, N., Lindström, Å., Nilsson, L., Svensson, M., Svensson, S. & Tjernberg, M. 2012: Fåglarna i Sverige: antal och förekomst. SOF, Halmstad.

Wirdheim, A. 2024: Sveriges fåglar 2023: BirdLife Sverige – Sveriges Ornitologiska Förening i samarbete med Svensk Fågeltaxering vid Lunds universitet och med material från Artdatabanken samt fågelstationerna vid Ottenby och Falsterbo.

Webbsidor

Skogsstyrelsen 2025: Kartor (markfuktighet).
<https://kartor.skogsstyrelsen.se/kartor/?startapp=skogligagrunddata>
Hämtad 2025-08-14

SLU Artdatabanken 2025a. Artfakta. <https://artfakta.se/artbestamning/>
Hämtad 2025-08-13

SLU Artdatabanken 2025b: Artportalen. <https://www.artportalen.se/> Hämtad 2025-06-26

Övriga källor

SLU Artdatabanken 2025c: Fynddata av naturvårdsarter, inklusive sekretessbelagda fynd. Erhållet 2025-04-28

Bilaga 1 – Artlistor

Tabell 1. Observerad förekomst av fågelarter i och nära (inom 250 meter, enbart utpekade arter) fastigheten Tavelsjö 6:43. Utan anmärkning innebär observation på fastigheten. Alla vilda fåglar är fridlysta enligt Artskyddsförordningens 4 §. Rödljestatus (2020) anges med nära hotad (NT), sårbar (VU), starkt hotad (EN), akut hotad (CR) samt ej bedömd (NE) och ej tillämplig (NA). FD1 anger arter som är utpekade i bilaga 1 till EU:s fågeldirektiv. Populationsuppskattningar regionalt enligt Ottosson med flera (2012) och nationellt enligt Wirdheim (2024). På grund av att regionala uppskattningar är så pass gamla är vissa högre eller lägre än vad som är sannolikt idag.

Art	Anmärkningar	Population Västerbottens län (par)	Population nationellt (par)
Bergfink		450 000	2 130 000
Björktrast ^{NT}		120 000	594 000
Bofink		700 000	8 350 000
Domherre		63 000	582 000
Drillsnäppa ^{NT}	Observerad i närheten	19 000	92 000
Grönfink ^{EN}		27 000	211 000
Grönsiska		140 000	817 000
Gulspurv ^{NT}		30 000	533 000
Hussvala ^{VU}	Rapporterad i närheten (Artdatabanken 2025b)	5 000	60 000
Järnsparv		65 000	552 000
Kråka ^{NT} (gråkråka)		15 000	145 000
Lövsångare		1 800 000	13 210 000
Nötväcka		20	264 000
Rosenfink ^{NT}		3 000	13 000
Rödvingetrast ^{NT}		200 000	797 000
Skogssnäppa		5 000	49 000
Steglits		1	44 000
Storspov ^{EN}	Observerad i närheten	2 000	6 100
Svarthätta		1 600	1 440 000
Svartvit flugsnappare ^{NT}		180 000	1 122 000

Sädesärta		25 000	291 000
Sävspärv ^{NT}	Rapporterad i närheten (Artdatabanken 2025b)	65 000	318 000
Talgoxe		150 000	2 838 000
Talltita ^{NT}		170 000	542 000
Tofsvipa ^{VU}	Rapporterad i närheten (Artdatabanken 2025b)	2 000	45 000
Tornseglare ^{EN}	Rapporterad i närheten (Artdatabanken 2025b)	8 500	259 000
Trana ^{FD1}	Rapporterad i närheten (Artdatabanken 2025b)	2 900	44 000
Trädkrypare		20 000	1 119 000
Vaktel ^{NT}	Rapporterad i närheten (Artdatabanken 2025b)	7	1 000

Tabell 2. Övriga fridlysta arter som omfattas av artskyddsförordningen och som hittats på fastigheten Tavelsjö 6:43. I kolumn två anges vilken paragraf i Artskyddsförordningen som skyddet omfattar.

Art	Paragraf
Åkergröda	§4a

Inför planläggning av Tavelsjö 6:43 i Umeå
kommun, Västerbottens län

SCORPION